

De volgende onderwerpen, geordend volgens het SAS-model, hebben bij deze groep directieuren de hoogste prioriteit:

- A1: onderwijskundige uitgangspunten
- A2: didactische werkwijzen (specifiek: leeractiviteiten)
- A3: zorgverbreiding (specifiek: leerlingensysteem en toelatingen)
- A4: leerlingmerk
- B1: managementstijl (specifiek: stand van leerlingensysteem)
- B2: vernieuwingen (specifiek onderwijskundig management)
- C1: schoolklimaat (specifiek: conflicten)
- C2: teamfunctioneren
- C3: schoolleider (specifiek managementstijl en inhoudelijke bemoeienis)
- D: middelen en randvoorwaarden
- E1: bevoegd gezag (specifiek: relatie met bestuur)
- E4: school en buurt

De onderwerpen, die bij de directieuren de hoogste prioriteit kregen, zijn: didactische werkwijzen (A2), zorgverbreiding (A3), vernieuwingen (B2), managementstijl (C3) en bevoegd gezag (E1).

Klassebezoeken

Op iedere school werd minimaal één les gevolgd, op sommige scholen op voorstel van de directeur, meestal echter konden we kiezen. Ondanks de slechte materiële omstandigheden (daarover later meer) troffen we enthousiaste en vakbekwame leraren. Opvallend was dat we in iedere klas, op één uitzondering na (een fysica-les op een gymnasium), hetzelfde didactische model aantroffen: een klassikaal, frontaal gegeven les met van de zijde van de leraar veel informatie en instructie en (meestal gesloten) vragen aan de leerlingen. Opvallend was ook de discipline en interesse bij de leerlingen. Ongeacht het vak of het onderwerp werd deze vorm gedurende een les van 50 minuten volgehouden. Slechts één keer, in een klas met leerlingen van 6 jaar, die voor het eerst op school waren, onderbrak de leraar de les voor een kort liedje. Ook in les in een derde klas (8/9 jarige kinderen), die geobserveerd werd door een groep leraren-in-opleiding, werd dit model in volle omvang gehanteerd. Voor interactie tussen leerlingen (b.v. voor discussie over open vragen) was geen plaats.

In onze dagelijkse rapportage aan de directieuren over onze klasse-observaties hebben we uitvoerig toegelicht dat we deze werkvorm konden waarderen om het vakmanschap waarmee hij gehanteerd werd, maar dat we om pedagogische en didactische redenen voorstander zijn van meer gevarieerde werkvormen. De kennis over andere werkvormen bleek echter vrijwel nihil. Waarschijnlijk daarom scoorde dit punt bij de evaluatie hoog als leerwens.

Overleg met leraren.

Op iedere school is een gesprek gevoerd met een groep leraren. In ieder gesprek hebben we gepoogd, na een korte kennismaking en enkele algemene onderwerpen, meer inzicht te krijgen in de intellectuele kennis en de sociale competentie van de leraren. De leraren waren het zeer gemotiveerde personeel, voornamelijk vrouwen, met heel wenselijke vragen over moderne onderwijsvormen en hun toepassing op school al klassenverband. Niettemin bleef de overgang naar een school

mannen, die zich gereserveerd opstelden en nadruk legden op de kwaliteit van de school en de huidige methodieken.

Bij de inventarisatie van de leerbehoeften van de directeuren kwamen de voornaamste vragen van de leraren regelmatig terug. Daaruit blijkt dat de directeuren zich over het algemeen niet in staat achten om op dit soort zaken in hun team in te gaan.

Materiële omstandigheden

De schoolgebouwen zijn doorgaans oude, totaal verwaarloosde betonnen vierkante blokken van meerdere verdiepingen hoog. Ze verkeren zonder uitzondering in een uiterst slechte conditie (lekkages, veel ramen zonder glas, overal betonrot e.d.). Er is een groot tekort aan lokalen in de basisscholen, zodat er in twee 'shifts' les wordt gegeven. 's Morgens van 8 tot 12 uur aan de oudere leerlingen (10-14 jaar) en 's middags van 12 tot 4 uur aan de jongere kinderen (6 tot 10 jaar).

De lokalen zitten overvol, dikwijls 3 leerlingen in een bank. Het meubilair is totaal versleten en niet of uiterst ondeskundig gerepareerd. De schoolborden zijn in jaren niet 'gezwart', de wanden zijn kaal, kasten leeg. De leraren hebben slechts weinig en vrijwel uitsluitend eigen gemaakte hulpmiddelen. Bij voorbeeld: in de fysica-les op het gymnasium, waarin in groepjes door leerlingen een experiment gedaan werd, werd gewerkt met pannedeksels als schalen, kurken en een stukje schuurpapier.

De boeken zijn in alle scholen voor alle vakken hetzelfde nl. voorgeschreven door de centrale overheid. Op zich zijn de methoden modern met werkboeken voor leerlingen. Ze zijn echter uiterst slecht van kwaliteit en druktechnisch ver onder de maat. Bovendien moeten de ouders ze kopen. Gevolg is dat veel leerlingen geen boeken hebben, vooral op de middelbare scholen. Daarom zitten soms ook drie leerlingen in één bank met één boek. Omdat de werkboeken bovendien persoonlijk eigendom zijn, wordt in de dure werkboeken gewerkt. Ze zijn dus slechts één keer bruikbaar.

Duidelijk is dat we bij introductie van meer gevarieerde werkvormen niet alleen rekening moeten houden met een groot gebrek aan middelen, maar tevens formele toestemming nodig zal zijn om in het kader van dit experiment af te wijken van de voorgeschreven inhoud en middelen.

Renovatie

Er zijn verbeteringen op komst. In de loop van dit schooljaar krijgen 3 basis- en 2 middelbare scholen nieuwe of een gerenoveerde huisvesting met behulp van 'European Fund'. Dit is een complicatie voor het project omdat hiermee gepaard gaat een zekere herschikking van leerlingen en leraren. Bovendien worden binnen de groep de omstandigheden tussen 5 gerenoveerde en 4 oude scholen materieel verschillend. Misschien is daar echter een oplossing voor. Als projectleider heeft A. Voets een gesprek gehad met de SOROS-stichting in Tirana. Deze stichting heeft reeds een aantal projecten in Albanië, waarin zowel de bouw van nieuwe scholen als inrichting en inhoudelijke vernieuwingen gefinancierd worden. SOROS bleek bijzonder geïnteresseerd in deskundige ondersteuning op gebied van managementtraining van schoolleiders.

Afgesproken is dat er nader overleg zal plaats vinden tussen SOROS en Mrs. Bardhoshe Sejdini, algemeen directeur onderwijs in het district Elbasan over renovatie van de 4 scholen, waarvoor nog geen renovatieplan is. Als tegenprestatie zal hulp bij managementtrainingen in SOROS-scholen geboden worden.

NOVIB-bijdrage

NOVIB financiert een plan, dat voorziet in zeer basale materiële voorzieningen in de 9 scholen, zoals schoolborden schilderen, meubilair repareren, schoolkrant uitgeven en oudercommissies oprichten. Tegelijkertijd is de organisatie van dit soort activiteiten onderdeel en oefenstof voor de 9 directeuren. Tijdens de eerste week is verdeling van de middelen tussen de scholen en de eerste actie aan de orde geweest.